

Autorka súhrnného dokumentu Pozíció o mučeníctve Božieho služobníka Titusa Zemana profesorka Lodovica Maria Zanet z Milána, priblížila osobu mučeníka s dôrazom na nenávisť prenasledovateľa voči viere, nie voči osobe mučeníka. Mučeník je osoba pokrstená, ktorá skutkom veľkej lásky obetuje vlastný život za Krista a za Cirkev. Mučeník umiera násilným spôsobom, „rukou“ prenasledovateľa, ktorý na neho útočí, až pokiaľ nezapríčiní jeho smrť. Dôležitým prvkom je, aby prenasledovateľ nenávidel vieru, nie osobu mučeníka. Teda mučeník nezomiera pre antipatiu, pre osobný spor, ale zomiera, lebo prenasledovateľ nenávidí kresťanskú vieru. A ak by to bolo možné, chcel by zničiť v osobe mučeníka samého Krista. Mučeníctvo sa teda chápe pre vieru, v Cirkvi, pre Cirkev, pre každého človeka, ako skutok veľkej lásky. Mučeník nemá v nenávisti prenasledovateľa, ale ponúka mu svoje odpustenie a svedectvo krásy života v Kristovi.

Katechizmus Katolíckej cirkvi odpovedá slovami: „Mučeníctvo je najvyššie svedectvo o pravde viery; označuje svedectvo, ktoré siaha až po smrť. Mučeník vydáva svedectvo zosnulému a vzkriesenému Kristovi, s ktorým je spojený láskou“ (č. 2473).

Život mučeníka je často a s chuťou prežitý v takom historickom, spoločenskom a kultúrnom kontexte, ktorý je veľmi odlišný od evanjelia. A preto sa mučeník stáva osobitne jasnou ikonou toho, čím bol život Božieho Syna a jeho vykupiteľská obeta.

Na to, aby sa smrť pokrsteného dnes mohla dokázať ako mučenícka, **Cirkev vyžaduje, aby sa potvrdili, respektíve dokázali tri prvky**, podmienky: že nastala násilná smrť; že prenasledovateľ chcel ničť kvôli viere; a že Boží služobník sa stal ochotným prijať smrť.

Násilná smrť je taká, ktorá je spôsobená brutálnou činnosťou prenasledovateľa. Môže byť bezprostredná alebo vykonaná ako uložený trest (trest smrti), prípadne môže ísť o smrť zapríčinenú prenasledovaním, ale s istým relatívnym časovým odstupom (keď prenasledovateľ výrazne „skrátí život Božieho služobníka“, významne ohrozil kvalitu jeho života a podkopal jeho fyzické a psychické sily). Prvý prípad, bezprostrednú smrť, podstúpil napríklad blahoslavený mučeník Štefan Šándor (popravený v roku 1953 v Maďarsku) alebo piati mladí z oratória v poľskej Poznani, ktorí zomreli v roku 1942. Naopak, **smrť dona Titusa Zemana** bola časovo oddialenou smrťou, no zavinilo ju mučenie, trýznenie vo väzeniach.

Druhá podmienka mučeníctva je tzv. **formálne mučeníctvo zo strany prenasledovateľa**: to znamená, že jedna alebo viac osôb si kruto počínali vo vzťahu k niekomu – z nenávisti k viere. Prenasledovateľ nezabíja kvôli tomu, že veriaci je vinný zo zločinu (lebo mučeníctvo vyžaduje nevinnosť), ani kvôli vyrovnávaniu si účtov, ale preto, lebo v kresťanovi zistil hrdinskú príslušnosť ku Kristovi. Koná v ilúzii a s márnou snahou tohto samotného Krista v kresťanovi zničiť.

Napokon, pri mučeníctve sa žiada, aby sa **Boží služobník** pripravil, stal sa **ochotným prijať smrť ako skutok veľkej lásky** na obranu pravej viery Cirkvi a pre ňu. Mučeník si nikdy smrť slobodne neplánuje. Ale prijíma ju – nie bez strachu a úzkosti, ale podopretý pevnosťou a nádejou, ktoré sú Božím darom – ako následok toho, že uprednostní podstúpiť bolesť, než by mal zradiť, zaprieť, spáchať zlo alebo „s ním súhlasiť“. Veriaci, ktorý takto zomiera, sa stáva svedkom viery až po úplné sebadarovanie. Toto je mučeníctvo.

Beatifikácia, alebo po slovensky aj blahorečenie, znamená vyhlásiť toho, kto bol doteraz nazývaný Boží služobník, alebo ctihodný, za blahoslaveného.

Blahorečenie sa deje počas svätej omše. Je to akt, ktorým – po uskutočnení predpísaného procesu – pápež dovoľí, aby sa Božiemu služobníkovi preukazoval verejný cirkevný kult, na istom území a predpísanými spôsobmi, napr. v diecéze, ktorá proces viedla, alebo aj v celom národe, do ktorého Boží služobník patrila, alebo v určitej skupine veriacich, napr. v reholi. Zároveň pápež stanoví aj dátum liturgického slávenia sviatku nového blahoslaveného.

Samotné vyhlásenie za blahoslaveného sa deje prostredníctvom prečítania Apoštolského listu, ktorý pápež podpíše a jeho vyslanec ho pri svätej omši blahorečenia prečíta. Ten, kto už bol blahorečený, je už navždy zapísaný do liturgického kalendára miestnej cirkvi, alebo rehoľnej spoločnosti; relikvie „blahoslavených“ bývajú predkladané k verejnej úcte veriacim.

Celý proces sa zakončuje až svätorečením – vyhlásením za svätého. Aby sa k tomu dospelo, Cirkev stanovuje skúmanie predpokladaného zázraku na príhovor blahoslaveného.

Z teologického hľadiska pri blahorečení nejde o neomylný výrok pápeža, ale o zapísanie osoby do zoznamu blahoslavených a o povolenie verejného kultu. Zatiaľ čo svätorečenie sa už považuje za neomylný výrok pápeža ako učiteľa viery a ide už nie o povolenie verejného kultu, ale o jeho nariadenie pre celú Cirkev.

„Keď Cirkev svätorečí (kanonizuje) niektorých veriacich, čiže keď slávnostne vyhlasuje, že títo veriaci hrdinsky praktizovali čnosti vo svojom živote boli verní Božej milosti, uznáva moc Ducha svätosti, ktorý je v nej a udržiava nádej veriacich tým, že ich dáva za vzor a za orodovníkov. Svätci a svätice boli vždy prameňom a počiatkom obnovy v najťažších chvíľach dejín Cirkvi. Ved' svätosť Cirkvi je tajomným prameňom a spoľahlivým kritériom jej apoštolskej činnosti a jej misionárskeho zápalu“ (KKC 828).

„Keď Cirkev v ročnom cykle slávi pamiatku mučeníkov a iných svätých ohlasuje veľkonočné tajomstvo v tých mužoch a ženách, ktorí spolu s Kristom trpeli a spolu s ním sú oslávení, a predkladá veriacim ich príklady, ktoré všetkých priťahujú skrze Krista k Otcovi, a pre ich zásluhy vyprosuje Božie dobrodenia“ (KKC 1173).

Titus Zeman sa narodil 4. januára 1915 vo Vajnorochoch pri Bratislave. Narodil sa v rodine Jána Zemana, ktorý sa narodil 17. septembra 1887. Matka sa volala Agnesa, rodená Grebečiová. Narodila sa 4. apríla 1894. Jánovi rodičia, František Zeman a Terézia, boli maloroľníci. Agnesini rodičia, Lukáč Grebeči a Terézia, boli tiež maloroľníci. Sobáš Jána a Agnesy sa konal 17. februára 1914 vo Vajnorochoch. Žiarili šťastím, keď odchádzali z kostola ako manželia. Obidvaja boli spoločenski a veľmi pobožni. Mladých čakal neľahký život chudobných maloroľníkov, ale ich vzájomná láska a láska k Bohu ich robila bohatými. Dávala im silu na prekonanie prekážok a útrap, ktoré ich v živote čakali. Čakali ich však aj šťastné chvíle. Prvá prišla v podobe syna Titusa a po ňom nasledovalo ešte deväť detí. Teda Titus bol ich **najstarším** dieťaťom.

Po sobáši sa Agnesa nastahovala do rodičovského domu svojho manžela Jána. Rodičovský dom Jána bol prízemný, nepodpivničený, z nepálenej tehly. Z dvora sa vošlo do kuchyne, z ktorej sa išlo naľavo do izby a napravo do komory. V kuchyni bola postavená pec na pečenie chleba, vedľa nej bol postavený šporák pod otvoreným komínom. Na jednej stene boli zavesené maľované tanier. V izbe boli postavené murované kachle. Svokor Jána Zemana, Lukáč Grebeči, bol kostolníkom. Keďže sa stali rodinou, Ján začal pomáhať svojmu svokrovi pri kostolníckych povinnostiach. Okrem toho pracoval v záhrade a vo vinici. Zo začiatku obidvaja mladomanželci pracovali vo dvojici. Keď však Pán požehnal ich rodinu

deťmi, Agnesa sa celou svojou bytosťou venovala výchove detí a popritom hospodárstvu okolo domu.

Teda ako prvý sa im narodil syn, 4. januára 1915. Dva dni po narodení, 6. januára, teda na slávnosť Zjavenia Pána (Troch kráľov), bol pokrstený vajnorským farárom Ferdišom Jurigom menom Titus. Postupne prichádzali na svet ďalšie deti: Uršula, Štefan, Mária, Terézia, Johana, Alojzia, Veronika, Ružena a Františka. Františka sa narodila, keď bol Titus vysvätený za kňaza. Spomenieme aspoň dcéru Johanu, ktorá sa narodila 8. augusta 1925 a zomrela 7. februára 2010. Toto meno **Johana** jej vybral najstarší brat Titus. Toto meno vyjadrovalo jeho vzťah k Panne Márii Pomocnici kresťanov, lebo meno Johana bolo vtedy vo svetskom kalendári 24. mája, a to je deň spomienky Panny Márie Pomocnice. Po 2. svetovej vojne ju donútil komunistický úradník, aby si zmenila meno a začala používať meno Jana. Štyri sestry sa dožili začiatku procesu blahorečenia.

Rodičia Ján a Agnesa boli hlboko veriaci a k tomu viedli aj svoje deti. Agnesa viedla deti už od narodenia k viere v Pána Boha a k láske k Panne Márii, k rodine a k blíznym a ku skromnosti a zriekaniu sa v prospech druhých. Súrodenci sa mali veľmi radi a vedeli sa vždy a o všetko podeliť. Vládlo medzi nimi silné súrodenecké puto. Deti sa odvdáčovali svojim rodičom za ich lásku láskou. V rodine Zemanovcov sa deň začínal rannou modlitbou. Ráno si všetci kľakli a začali sa spoločne modliť. Mama Agnesa sa modlila a všetky deti jej odpovedali alebo sa modlili s ňou. Potom išli do kostola na svätú omšu. Po nej išli školopovinné deti do školy, menšie ostali doma a väčšie pomáhali pri práci. Modlitba počas dňa pred každým jedlom a po ňom bola samozrejmosťou. Celý deň sa niesol v náboženskom duchu a v duchu kresťanskej lásky a ukončili ho opäť modlitbou, kľaciať podobne ako ráno. **Silné súrodenecké puto sa ukázalo aj neskôr, keď Titusa navštevovali vo väzení a prežívali s ním najt'ažšie chvíle jeho života.**

Ako deti rástli, postupne ich rodičia zapájali aj do všetkých prác. Svojou pracovitosťou boli pre nich veľkým vzorom. Keďže boli chudobnou maloroľníckou rodinou, žili ako sa dalo. Titusov otec Ján obrábal malé rodičovské políčka a furmančil s koňom, ktorého mali rodičia Zemanovci. Vozil potraviny do miestnych obchodov, robil furmanky na jarmoky do Senca a z nich. Pomáhali aj iným ľuďom na roliach a vo vinohradoch. Pestovali hrozno, ovocie, obilie a zemiaky, chovali kurčatá a husi. Tieto potom predávali na trhu v Bratislave, na ktorý chodili peši s tovarom na chrbtoch, aby ušetrili a súčasne zarobili peniaze. V nedeľu celá dedina obdivovala Agnesu, že vie do kostola vychystať vo sviatočnom oblečení celú svoju rodinu. Častou návštevníčkou mladej rodiny bola Agnesina mama, ktorá im s láskou chodila pomáhať. Vtedy mohla ísť Agnesa pomôcť manželovi Jánovi na pole alebo do vinohradu. Jánova mama Tereza zomrela pomerne skoro po sobáši Jána s Agnesou, takže im už mohol pomáhať iba otec František. Ten mal svoje vnúčatá veľmi rád. Aj dedko Grebeči pomáhal pri výchove vnúčat. Z jeho strany to bola viac duchovná výchova. Brával vnúčence často do kostola, iste aj preto, že bol kostolníkom. Keď zomrela Agnesina mama Terézia Grebečiová, dedko Grebeči bol u Zemanovcov každý deň. Neraz si povzdychol, že krivdil svojej manželke, keď jej vyčítal, že je stále u Agnesy a nie je doma.

Titus ako každý malý chlapec sa vo voľných chvíľach rád hrával so svojimi rovesníkmi, pomáhal otcovi, opatroval menších súrodencov a pásol husi. Zvlášť hrdý bol kostolník dedko Grebeči, keď jeho 6-ročný vnúčik Titus začal miništrovať. Miništroval veľmi rád, no bol veľmi malý, slabý a často chorý. V tom čase bol farárom vo Vajnoroch **Michal Buzalka**, ktorého proces blahorečenia tiež prebieha. Momentálne sú jeho pozostatky uložené v kostole vo Svätom Antone. Svätci vychovávajú svätých...

V septembri 1921 začal Titus chodiť do prvej triedy Ľudovej školy vo Vajnorochoch. Ukončil ju štvrtým ročníkom v júni 1925. V máji 1923 bol na prvom sv. prijímaní a 6. júla 1924 prijal sviatosť birmovania. Za birmovné meno si vybral meno Štefan. **V roku 1925 došlo v živote 10-ročného Titusa k zázračnej udalosti na príhovor Sedembolestnej Panny Márie.** Táto udalosť dala zásadné smerovanie jeho ďalšiemu životu. V tomto roku vážne ochorel. Hoci aj predtým býval často chorý, toto ochorenie bolo vážnejšie. Bolo to v čase májovej púte z Vajnora do Šaštína. Aj Titus chcel ísť, no kvôli chorobe len poprosil svojho ujca Jána Grebečího a všetky tety, čo išli na púť, aby sa za neho pomodlili pri soche Sedembolestnej Panny Márie. Púť trvala vždy štyri dni. Po odchode pútnikov povedal otcovi, že by chcel vidieť procesiu s pútnikmi, keď sa budú vracat'. Pri návrate pútnikov, otec kvôli veľkej zime zabalil Titusa do vlniaka, zobral ho na ruky a vyniesol ho von na ulicu. Dom Zemanovcov bol na okraji dediny a odtiaľ bolo vidieť dod'aleka. Keď sa v diaľke ukázali vrcholky kostolných zástav, Titus povedal: „Už poďme, tata, už poďme dnu. Už som videl, čo som chcel vidieť.“ Otec ho hneď odniesol do domu, ani nečakal na príchod procesie. Titus potom akoby zázrakom vyzdravel. Po tomto uzdravení sa stal nadmieru odolný chorobám. V ten deň Titus v tajnosti svojho srdca prisľúbil Sedembolestnej Panne Márii, že bude navždy jej synom, dajúc do tohto vyjadrenia pevné predsavzatie zasvätiť sa.

Jedného dňa po svojom uzdravení Titus povedal mame: „Mama, ja sa chcem stať kňazom. Panna Mária vypočula moje prosby, ktoré jej odo mňa zanesli pútničky. Chcem ísť za saleziána do Šaštína.“ Vtedy sa ho mama s otcom vyčítavo opýtali, že čo si to vymyslel. Odkiaľ majú oni zobrať peniaze na jeho školu, veď vraj vidí svojich malých súrodencov, oni nemajú peniaze navyše a nevedia, ako by zaplatili jeho školu. A Titus im na to povedal: „Nemáte peniaze? A keby som bol zomrel, kde by ste zobrali peniaze na môj pohreb? Pamätáte sa, že som prosil, aby ste ma vyniesli na ulicu, keď išla procesia? Keď som zbadal vrcholky kostolných zástav, sľúbil som Panne Márii, že keď vyzdraviem, budem jej synom.“ Hoci rodičia neboli veľmi naklonení jeho túžbe, Titus stále trval na svojom: „Ja by som inak nežil! Mňa uzdravila Panna Mária! Ja som jej to sľúbil!“ Rodičia videli, že Titus sa chce učiť a mysleli si, že keď ho dajú študovať v Bratislave, upustí od myšlienky študovať teológiu. Nahovorili ho, aby začal chodiť do štátnej školy. Titus poslúchol a v školskom roku 1925/1926 chodil do 1. triedy Československej štátnej reálky na Zochovej ulici a nasledujúci školský do Štátneho reálneho gymnázia v Bratislave, na Grösslingovej ulici. No myšlienka študovať teológiu ho neopustila. Začiatkom roku 1927, keď mal 12 rokov, išiel za pánom farárom, ktorý tiež nebol veľmi naklonený jeho štúdiám. Poprosil ho, aby v jeho mene napísal žiadosť saleziánom do Šaštína, že chce u nich študovať. Zo Šaštína prišla kladná odpoveď a pozvali Titusa na skúšky. Na skúšky ho sprevádzala teta Anna, mamina sestra, lebo mala zadarmo vlak, keďže mala manžela železničiara. Vtedajším predstaveným komunity (direktorom) saleziánov v Šaštíne bol don Jozef Bokor. Jemu poslala Titusova mama po svojej sestre odkaz, aby Titusa do školy neprijal, kvôli nedostatku peňazí. Teta Anna mu odkaz odovzdala. Don Bokorbol tiež skôr na strane rodičov a Titusa veľmi nepovzbudzoval k vstupu do školy. Don Bokor ho upozorňoval, že keď si zmyslí a začne plakať, bude chcieť ísť k mamičke domov a nebude chcieť ostať u nich, nebude ho mať kto odvieť domov. Tam nikto nemá peniaze. Malý Titus pozrel dohora na Bokora a povedal: „Ako to rozprávate, že tu nebudem mať mamičku? Áno, svoju pozemskú matku tu nebudem mať, ale bude tu so mnou Panna Mária Pomocnica, ktorej som sľúbil, že keď vyzdraviem, prídem za ňou. Tá ma bude opatrovať a ochraňovať. Tak ja sa nerozplačem, lebo ja tu budem mať svoju nebeskú mamičku.“ Vtedy don Bokor kapituloval a povedal, že s tým chlapcom sa nedá rozprávať, ten sa nedá odhovoriť, že je povoláný a je to Božia vôľa, proti ktorej nemá zmysel bojovať! A tak bol Titus prijatý do ústavu. Rodičia predali roľu, aby mohol ísť študovať do Šaštína. No ani

takto získané peniaze na Titusove štúdiá nestačili, museli si požičať. Museli sa veľmi uskromňovať a posledné požičané peniaze vrátili až po Titusových primíciách. 1. septembra 1927 s požehnaním rodičov, Titus vstúpil do ústavu saleziánov v Šaštíne. Tu sa učil s ostatnými spolužiakmi, ale v na polrok a na konci roka chodil skladať skúšky na gymnázium v Kláštore pod Znievom. 18. júla 1931 vstupuje do noviciátu saleziánov v Hronskom Svätom Beňadiku a 25. októbra toho istého roku je oblečený do reverendy. Prvé dočasné sľuby zložil v Hronskom Svätom Beňadiku 6. augusta 1932. Týmito sľubmi ukončil noviciát a stal sa saleziánom. Dva roky, do roku 1934, absolvoval študentát v českom mestečku Fryšták, pri Zlíne. Dňa 19. júna 1935 úspešne zmaturoval na gymnáziu v Kláštore pod Znievom. **Zaujímavosťou je jeho branný odvod.** Bolo to v roku 1937. Titus držal tri mesiace pred odvodom postupnú a pomalú hladovku. Keď išiel 3. apríla na odvod v Moravskej Ostrave, vážil iba 48 kg. Keď sa vyzliekol pred členmi komisie, tí iba kývli rukou a povedali: „Neschopen,“ a neodviedli ho. Potom si musel dávať veľký pozor, lebo mal veľmi zoslabnutý organizmus. Začal pomaly jesť, aby si neuškodil. Trvalo štyri mesiace, než nadobudol svoju pôvodnú hmotnosť. Ukázal, že má pevnú vôľu a je ochotný pre vytúžený cieľ priniesť aj potrebnú obeť. Na jeseň roku 1937 odchádza Titus, podľa vôle predstavených, do Ríma, na štúdiá na Univerzitu sv. Gregora, kde začal študovať teológiu. V Ríme skladá aj 7. marca 1938 doživotné sľuby. V tom istom roku bol v Ríme 15. mája v Nepomucene vysvätený **za biskupa Michal Buzalka**, niekdajší vajnorový farár. Titus sa zúčastnil tejto slávnosti a pri gratulácii mu povedal, že je jeho bývalý miništrant z Vajnora. Mons. Buzalka sa veľmi potešil, keď v Titusovi videl výsledok svojho pôsobenia. Sľúbil mu, že vo Vajnoroch udelí prvú sviatosť birmovania a navštívi aj svojho bývalého kostolníka a odovzdá synovský pozdrav od Titusa. Sľub aj dodržal. Kvôli zdravotným ťažkostiam v Ríme, kvôli podnebiu, pokračoval v štúdiu teológie v Chieri. V apríli 1940 dostal od rodiny smutnú správu o výraznom zhoršení zdravotného stavu ich mamičky. Titusa veľmi zarmútila táto informácia. S dôverou išiel do Baziliky Panny Márie Pomocnice v Turíne, kľakol si a prosil: „Pane Bože, koľko rokov pridáš mojej mamičke života, o toľko rokov skráť môj život.“ Keď don Titus zomrel, spolubratia, ktorí vedeli o tejto prosbe, si povedali, že Pán Boh mu vyhovel a spravodlivo rozdelil ich roky života. Obidvaja zomreli 54-roční. V máji dostal ďalší smutný list z domu. Mladšia sestra Veronika dostala zápal mozgových blán a podľa názoru lekárov mala zomrieť. Titus išiel v Turíne k lekárovi, aby sa ho opýtal na jeho názor. Keď sa lekár oboznámil s jej zdravotným stavom, povedal mu, aby sa modlil, nech zomrie a veľmi netrpí, lebo ak sa stane zázrak a prežije ochorenie, bude postihnutá telesne aj duševne. Titus však napísal domov list, že sa nemodlí k Panne Márii Pomocnici za jej dobrú smrť, ale za jej skoré uzdravenie. Podobne sa modlili za uzdravenie Veroniky aj jej súrodenci s mamou Agnesou. Na odporúčenie lekára, aby sa modlila za jej smrť, deťom povedala, že ich má ako prstov na rukách a nevie, ktorý z nich má odrezať. Preto sa s nimi modlila za Veronikino uzdravenie a nie dobrú smrť. A stalo sa, čo nikto nečakal, čomu ani lekári nechceli veriť. Veronika úplne vyzdravela a nezostala postihnutá ani telesne, ani duševne. Lekári posielali rodičov podobne chorých detí k Zemanovcov, aby sa išli pozrieť na Veroniku a verili v uzdravenie svojich detí.

Titus bol vysvätený za kňaza 23. júna 1940 v Bazilike Panny Márie Pomocnice kresťanov v Turíne. Vysviacku prijal z rúk kardinála Maurilia Fossatiho. Od toho dňa bol don Titus Zeman, kňaz salezián. Na druhý deň, 24. júna, slúžil v Turíne svoju prvú svätú omšu, pri ktorej udelil novokňazské požehnanie predstaveným, bohoslovcom a novicom. V tom istom roku sa vrátil na Slovensko. Bolo to ešte pred uzatvorením hraníc. Ubytoval sa v saleziánskom oratóriu v Bratislave na Miletičovej ulici. Začali sa prípravy na primície vo Vajnoroch. Konali sa 4. augusta 1940. Bol na nich prítomný aj biskup Michal Buzalka. Počas primícií sa stala udalosť, o ktorej je vhodné sa zmieniť. Vajnoračan **Matej Pilný** pomáhal 3.

augusta 1940 zväžať obilie, hoci mu nebolo dobre. Na spiatočnej ceste ho uložili do voza na snopy. Večer prišiel domov smutný a povedal, že je mu zle a nebude ani večerať. Išiel si ľahnúť, aby mohol ísť na druhý deň na primície a svätú omšu dona Titusa. Ráno nemohol vstať, ale premohol sa a obliekol sa do kroja. Manželka, Uršul'a Pilná, rod. Lešková, bola veľmi mrzutá a opýtala sa ho, ako môže ísť, keď pl'uje krv. Napriek tomu išli. Matej išiel až k oltáru. Po chvíli odišiel nabok a sadol si na kameň do tieňa pod hrušku, kde ostal až do konca primícií. Keď prišiel domov, nemohol obedovať, musel si ísť ľahnúť. S manželkou sa dohodli, že na druhý deň pôjde k lekárovi. Poobede po litániách mal don Titus udeľovať novokňazské požehnanie, na ktoré Matej opäť chcel ísť. Uršul'a sa ho znovu opýtala, ako chce ísť, keď nevládze. Matej nástojil, že musí ísť. Tak išli. Ako ho don Titus požehnal, zázračne sa uzdravil. Domov prišiel veselý a povedal, že ho už nič nebolí a zajtra už nemusí ísť k lekárovi. Chutilo mu jesť. Ráno vstal veselý, išiel do maštale, robil ako dovtedy. Vôbec